

Waarheid, gastvrijheid en God

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

1^e schriftlezing: Genesis 18, 1-8

2^e schriftlezing: 3 Johannes

3^e schriftlezing: Lucas 10, 1-12

Inleiding

Waarheid wordt gevonden waar gastvrijheid functioneert in de praktijk. Dit is niet de onverbiddelijke waarheid van hoe meer monden, hoe minder ieder krijgt. Hier betekent delen vermenigvuldigen. Hier functioneren regels en afspraken ten dienste van het leven. Het woord God is op andere plaatsen een probleem. Hier is het een zegen. Het is immers hier dat God wordt gevonden, zelfs in onze tijd.

Thema: Waarheid, gastvrijheid en God

Gemeente van Christus, God zelf is de eigenaar van de oogst. De eerbied die daarmee gepaard gaat, relateert onze eigen inspanningen en maakt ons dankbaar voor iedere gezegende ontmoeting.

In Lucas 9, 1-6 zendt Jezus de twaalf leerlingen uit. Parallel daaraan tekent de evangelist hier, een hoofdstuk verderop dus, een uitzending van nog eens zeventig, sommige handschriften hebben tweeënzeventig, leerlingen op. De meeste uitleggers denken dat Lucas door de verdubbeling van dit motief in het evangelie aan de lezers een opdracht wil meegeven. Dat zijn de leden van de jonge kerk.¹ Zij dienen te verstaan dat de zendingsopdracht niet ophoudt bij het werk van de twaalf apostelen. De boodschap van het evangelie is bedoeld terecht te komen bij alle volken. Het oude Israël meende dat er zeventig volken op de aarde waren.² In Genesis 10 worden die volken beschreven. Direct daarop plaatste men het verhaal van de Torenbouw van Babel, illustratief voor het onvermogen van de volken der aarde een eenheid met inhoud zonder God in stand te houden.

Zeventig leerlingen worden er uitgezonden door Jezus, figuurlijk dus één voor ieder volk van de aarde. Anders dan in het geval van de uitzending van de twaalf apostelen, die symbool staan voor de twaalf stammen van Israël, keren de zeventig niet terug. Zij vinden hun bestemming elders. Zij worden zelf een beeld van de wereldwijde kerk. Ik moet ook denken aan Mozes in de woestijn, die zeventig mannen aanwees. Gods Geest greep hen aan. Zij ontvingen een deel van de Geest die op Mozes was en profeteerden, ontvingen wijsheid en waren in staat Mozes te helpen door op een goede

manier leiding te geven aan het volk. Het verhaal staat in Numeri 11. We vinden het in een andere versie in Exodus 18, waar het schoonvader Jetro is die Mozes op het idee brengt helpers aan te stellen.³ Zodoende gaat het Koninkrijk van God de wereld in, mits Gods Geest het is die de zeventig boodschappers drijft. Vandaar ook al die waarschuwingen. Ze moeten niet hun vertrouwen stellen op geld of andere hulpmiddelen. Dat is krachtige symbooltaal bedoeld om de motivatie zuiver te houden. Ieder effectbejag naast de opdracht van Jezus dienen ze na te laten. Kortom: de kerk is in het leven onderweg. Wij zijn altijd in beweging, op weg naar elkaar. Hier zit een kern van het samen kerk zijn.

Het onderdak verlenen aan de vreemdeling was in de Oudheid een heilige plicht. Gastvrijheid betonen was de opmaat naar de verschijning van de goden.⁴ Ook in de bijbel is dit een belangrijk gegeven. In Hebrëen 13 lezen we:

Houd de onderlinge liefde in stand en houd de gastvrijheid in ere, want zo hebben sommigen zonder het te weten engelen ontvangen.⁵

Ongetwijfeld denkt de schrijver van deze tekst aan Abraham, die juist in zijn rol van gastheer een Godsontmoeting had. Het is een heel belangrijk thema. Je vindt het bij Jezus in zijn gelijkenis over de komst van de Mensenzoon in Matteüs 25. Niemand heeft het beseft, maar in het helpen van de hongerige, de dorstige, de vreemdeling, enzovoort, hebben mensen Jezus opgenomen. Niemand heeft het beseft, maar in het niet helpen, hebben mensen Jezus afgewezen.⁶ Dit is de waarheid van de gastvrijheid. God laat zich vinden, waar mensen omzien naar elkaar. Omgekeerd, dit woord is hard, verdwijnt God uit beeld, daar waar de vreemdeling de rug wordt toegekeerd. Als je er zo over nadenkt is het verdwijnen van een gedeelde Godservaring uit de Westerse cultuur een veeg teken.

Wie de eenheid zoekt, niet om te delen, maar louter om er zelf beter van te worden, heeft de neiging tot scheuren van te voren al in de organisatie ingebouwd. Dat is niet alleen in de wereld zo. De kerk kan er helaas van meepraten. Van meet af aan hebben dergelijke effecten een rol gespeeld.

Het derde Johannesbriefje is een van de kleinste documentjes van het Nieuwe Testament. Het biedt ons een boeiend kijkgaatje in de vroege kerk in ongeveer 100 na Chr. Er is nog geen duidelijke kerkorde. Ook over de inhoud van het geloof bestaan allerlei verschillende inzichten.⁷ Maar wat wel duidelijk is, is dat er in deze kerk problemen zijn die moeten worden opgelost. De schrijver is een zekere 'oudste'. Wij kennen zijn naam niet, maar de traditie noemt hem Johannes en plaatst hem in de omgeving van Efese. Hij komt in de derde Johannesbrief op tegen een belangrijk misverstand dat het gemeentelven bederft. Iemand denkt de waarheid af te kunnen dwingen. Maar dat gaat niet. Als het gaat om de waarheid draait, wat schrijver Johannes betreft, ten diepste alles om de gastvrijheid. Die twee, waarheid én gastvrijheid bijeen te houden, zonder dat het ene ten koste gaat van het andere, dat is wat hem betreft de kunst van de gemeente van Christus! Te voorkomen dat mensen gaan heersen over anderen, betekent recht doen aan waarheid én gastvrijheid. Daar moet Gaius, aan wie de brief is gericht in de gemeente op letten. Een andere leider in deze gemeente, een zekere Diotrefes, wordt door de schrijver van de brief streng berispt. Hij krijgt een standje, omdat hij de gastvrijheid geweld aan doet en over mensen heerst.

Wij kunnen niet precies reconstrueren wat er allemaal aan de hand was. Natuurlijk zijn er allerlei suggesties gedaan door bijbelgeleerden. Maar weten doen we het niet.⁸ Het is ook niet zo belangrijk. De spanningen op zichzelf zijn herkenbaar. Voor mij illustreert het verwijt van oudste Johannes aan Diotrefes dat aan de Tafel van de Heer gastvrijheid staat boven het bewaken van heiligheid. Niet de zorg om de sacramenten of het afschermen van de identiteit van de gemeente hoort voorop te staan in de kerk. Het afhouden van mensen alleen om dat ze tot een andere kerkorganisatie behoren, is niet aan de orde. Het instituut van de kerk mag er zijn, maar het wordt gerelativeerd. De Heer zelf is *de gastheer* aan de Tafel van zijn Koninkrijk, maar dat niet alleen. God wordt óók herkend in *de gast*. Dat is de waarheid van de Maaltijd en het hartsgeheim van de gemeente.⁹

Velen hebben zich de eeuwen door opgewonden als het erom ging het bestaan van God te bewijzen. Anderen hebben, met succes, aangetoond dat die bewijzen niet universeel geldig waren.¹⁰ Vandaag menen velen zeker te weten dat God niet bestaat. Anderen zeggen zeker

te weten dat het wel zo is. Ik heb daar tweemaal geen antwoord op. Ik denk dat, strikt logisch en wetenschappelijk, degenen die het bestaan van God ontkennen een minder groot probleem hebben. Maar, en dit vind ik belangrijker, zo doe je geen recht aan wat geloven is. Ik geloof in een God die gevonden wordt, niet in oorzaken van gebeurtenissen, maar in de ontmoeting rondom het mysterie van het leven zelf. In een dergelijk geloven zit de twijfel ingebakken. Het is meer een hartstochtelijk verlangen, een hoop en een zoeken, dan een voor eens en altijd vastgestelde waarheid. Het is een keuze je van religieuze taal te bedienen wanneer je de belangrijkste aspecten van het leven wilt benoemen als de verenigende grond van het bestaan voor mensen.

De God die in deze taal wordt aangeropen, is geen al besturend opperwezen, dat het nodig zou hebben dat ik zijn bestaan aan anderen bewijs. Dat zou trouwens ook wel wonderlijk zijn, gesteld dat ik het zou kunnen. Het alleen al zeggen demonstreert voor mijn gevoel het onmogelijke van een dergelijk streven. Deze God is wel de adressant van mijn gebeden. Zowel mijn dankbaarheid als mijn zorgen leg ik voor deze God neer. Deze God is het die u en mij, zo verschillend als wij zijn, samenroept. Te geloven in deze God is dus ingaan op die roepstem. Jezus heeft zijn leerlingen niet opgeroepen allerlei beweringen te gaan doen over dingen die zij niet weten. Het is hun opdracht de vrede te verspreiden door met woord en daad pal te gaan staan voor het Koninkrijk van God, overal waar zij welkom zijn. Dat is ook onze opdracht. Het woord God is op andere plaatsen vaak een probleem. Op de plek waar de gastvrijheid regeert is het een zegen. Het is immers hier dat God wordt gevonden, zelfs in onze tijd.

Amen.

Uitzending en zegen

Als u van hier gaat, besef het gezegende mensen te zijn. Uw God is niet te herleiden tot een bewijs of een formule. Het is een stem van liefde die spreekt tot het hart. Deze God brengt u telkens opnieuw op verrassende wijze op de weg van uw medemens, met het doel om samen het goede van de schepping te genieten.

De Here zegene u en behoede u;
de Here doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig;
de Here verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Noten

¹ Cf. Fitzmyer, J.A., *The Gospel According to Luke X-XXIV*, New York/London 1983, 841-850.

²Vandaar ook de naamgeving van de Griekse vertaling van het Oude Testament: ‘Septuaginta’, dat is zeventig.

³Numeri 11, 10-15; 24-30, cf. Exodus 18, 13-27. Misschien is het verschil tussen zeventig en tweeënzeventig te herleiden tot het tweetal Eldad en Medad dat aanvankelijk achterbleef en daarna langer doorging met profeteren.

⁴Cf. Handelingen 14,11 en de mythe van Philemon en Baucis.

⁵Hebreeën 13, 1-2.

⁶Matteüs 25, 31-48.

⁷Cf. R. Kysar, ‘John, Epistles of’ in: *The Anchor Bible Dictionary*, III, H-J, New York/London 1992, 900-912, 906.

⁸Cf. Jonge, M. de, *De brieven van Johannes*, Nijkerk 1988, 256-269.

⁹J.A. Zeilstra, ‘Dutch Protestant Congregations in the Early 21st Century’ in: Bakker, F.L., *Rethinking Ecumenism. Strategies for the 21st Century*, Zoetermeer 2004, 247-261, 260.

¹⁰Recentelijk Frits de Lange, ‘En God sprak: Ik besta niet’ in: *Trouw*, 11 juni 2016.

